

Hästen från havet

En filmhandledning
utgiven av Film & Publik, Svenska Filminstitutet
Text: Eva Westergren

Åldersrekommendation: Mellanstadiet/Högstadiet

Den här handledningen vänder sig till dig som ska se och diskutera filmen Hästen från havet tillsammans med en grupp barn eller ungdomar på mellanstadiet eller högstadiet. Till handledningen finns en studiekassett med utdrag ur filmen för den som under diskussionen vill återknyta till konkreta filmavsnitt.

Filmens handling

En vit häst stiger upp ur havet och följer med Granpa Ward till Dublin. I förortsslummen lever hans svärson, Papa Riley, och hans två söner Ossie och Tito. Papa Riley var en gång vägfarnas kung. När hans fru dog gav han upp sitt kringflackande liv och tillbringar nu dagarna på stadens pubar, som en skugga av sitt forna jag. Han älskar sina söner men tillbringar inte mycket tid med dem. Papa Riley märker knappt att hans söner struntar i att gå till skolan och i stället tillbringas dagarna framför TV:n.

Ossie och Tito tar hand om hästen och beslutar sig för att behålla den i lägenheten. Men när grannarna klagar hämtas hästen av polisen som säljer den till en rik affärsman. De båda pojkarna letar förtvivlat efter sin häst. De finner hästen och stjälar den tillbaka. Tillsammans rider de västerut, förföljda av polisen. Deras färd blir allt farligare, men den vita hästen finns alltid där och skyddar dem. Pojkarnas försvinnande får Papa Reilly att rycka upp sig. Han återvänder till vägfarnas läger för att få hjälp att leta efter sina söner.

Om filmsagan

Från de mörka skogarna, från vidderna och från det outgrundliga havet kommer sagan till oss. Den gästar vår vardag och berikar vår fantasi med oändliga perspektiv. Särskilt bekymrar den sig om de fattiga och de svaga som hos sagan kan hitta ny kraft. Ofta är de dagliga bestyren och kampen för att överleva nog för att uppfylla vår tid. Men utan drömmar och fantasier blir vårt liv torftigt och tomt. I sagan tar allt det svärfångade gestalt. Sagan erbjuder oss ett fantastiskt och fantasirikt material som vi kan använda för att spegla våra inre liv. Den kan också hjälpa oss att se vår roll i det kretslopp där inte allt går att förklara.

Den vita hästen i filmens saga söker upp de människor som bäst behöver henne; människor som förlorat insikten om vilka de är och varifrån de kommer. Hästen ger dem livslusten, drömmarna och rötterna tillbaka. Hästen leder oss på en vandring där sagan blandas med vardagen, där hemligheter för-

klaras och där de platser som hästen för oss till alla har sin inneboende symbolik och svarar mot de behov som filmens personer har.

Förslag till sätt att resa

Försök att återberätta filmens handling genom att tillsammans göra en karta över de platser som hästen och barnen besöker under sin resa. Samtala gärna i mindre grupper om vad som händer på de olika platserna och vad resenärerna upplever och lär sig under resans gång. Utgå från de stämningar och känslor som är förknippade med varje plats. Försök beskriva de olika rollgestalternas förhållande till respektive plats. I följande textavsnitt ges förslag till hur man kan resonera kring några av de centrala platserna i filmen.

Staden

Studiekassetten avsnitt 1

Vi har lämnat det kringflackande livet på vägarna för att bli bofasta. Platsen vi kom till ligger i utkanten av den stora staden. Bland bilvrak och skjul reser sig höghusen. Eldar brinner på gårdarna där vi leker. Röster och skratt blandas med ljuden från de inflygande jumbojetplanen och TV-programmens ljudtapeter. Bortom skjulen tar slätten och tystnaden vid. Där finns det vilda landskap som vi en gång kom ifrån och som fortfarande lever kvar i våra hjärtan.

* Beskriv livet i staden. Hur ser husen ut? Hur känns det att bo där? Hur ser relationerna ut mellan människor i staden?? Vad längtar stadsborna efter?

* Berätta Ossies levnadshistoria. Vem är Ossie? Vad har han varit med om i sitt liv? Vad tycker han om sin bror, sin pappa, sin morfar? Vad vet Ossie om sin mamma? Varför har Ossie svårt att andas?

* Berätta Titos levnadshistoria. Vad känner Tito för sin lillebror? Vad känner han inför sin pappa? Vad betyder hästen för Ossi och Tito? Varför vill pojkarna behålla den?

* Berätta Papa Rileys levnadshistoria. Varför har han begett sig till staden? Vad känner han när hästen och Grandpa Ward kommer till staden? "Har du förlorat gåvan?" Grandpa Ward berättar sagan om hästen Tirnanog. Vad handlar sagan om? Vem är hästen och varifrån kommer den?

Vägen västerut

Studiekassetten avsnitt 2

När Tirnanog försvann blev livet nästan outhärdligt. Desperat letade vi efter hästen som måste finnas någonstans där i mörkret. Vi var tvungna att hitta den. Det var vår enda chans att komma ur den förtvivlan som drabbade oss. När vi äntligen lyckades spåra hästen flydde vi på dess rygg. På ett godståg färdades vi i nattens mörker. När vi lämnar tåget och kliver ut i den tidiga morgondimman är det som om alla tunga tankar försvunnit. Vägen löper över landskapet. Bortom de vida slätterna kan vi ana bergen i fjärran. Vilda västern i verkligheten! Vid en madonnabild stannar plötsligt hästen. Förundrade läser vi inskriptionen på statyn. Vad kommer att hända nu? Hur skall vi klara oss alldeles själva?

* Beskriv den känsla som fyller oss när vi ger oss ut på vägarna. Vad är det vi lämnat bakom oss? Vad är det vi har framför oss? Vad är det som gör att vi mår bra? Vad betyder inskriptionen på madonnabilden?

* Vad är det Ossie får reda på i godsvagnen? Hur känner han sig när Tito berättar om vad som hände när han föddes? Varför berättar Ossie allt för hästen? Vad är det som Ossie längtar efter? Vad önskar han sig vid madonnabilden?

* Hur känner sig Tito när han ser tåget åka iväg med Ossie? Hur reagerar han när Ossie kliver ut ur dimman? Varför ville Tito inte berätta allt? Vad önskar sig Tito av madonnan?

* Barnens flykt har fått Papa Riley att ta tag i sitt liv. Vad känner han när han ser barnen och hästen på TV? Vart beger han sig? Vad har Papa Riley för plan?

* Hästen blir Ossies förtrogna. Vad berättar Ossie för hästen? Förstår hästen vad Ossie säger? Gör hästen som Ossie och Tito vill eller är det hästen som satt igång resan? Varför stannar hästen framför madonnabilden?

Lägrret

Studiekassetten avsnitt 3

Det är kväll. Runt omkring vårt läger vilar landskapet i månens ljus. Elden sprakar. Vi har ätit vår mat. Vi känner oss betydelsefulla. Man har utfäst en belöning och satt ett pris på oss: 5.000 pund. Vi är riktiga cowboys, som vilar ut efter dagens strapatser. Elden falnar och tankarna kommer. I ett annat läger brinner en annan eld. Där finns husvagnen där vi en gång bodde. Där finns minnena av ett liv vi en gång levde tillsammans. Där finns skratten och rösterna, där finns pappas längtan. Där finns bilderna av mamma gömda i ett skrin. Mörkret faller. Som en silverflod lyser samma måne över de båda lägerplatserna, förbinder dem och gör saknaden stark.

* Vilka tankar fyller oss när vi vilar ut efter en äventyrlig dag? Var det värt priset att ge sig av hemifrån? Hur känns det att vara ensam utan den vardag vi är vana vid? Vilka känslor är det som kommer fram i mörkret?

* Hur reagerar Ossie när Tito berättar om belöningen. Hur känner sig Ossie när han ligger vid elden? Vad är det han funderar över? Vad tror Tito att Papa Riley gör? Vad tänker Tito om resans fortsättning?

* Vad är det Papa Riley upplever i sitt gamla läger? Varför kan han inte sova i husvagnen? Vilka minnen är det som kommer över honom? Varför ber han om hjälp? Vad är det han vill ha hjälp med? Tracker, hans bästa vän, beskriver Papa Riley som en sten. Varför? Stämmer beskrivningen?

* Hästen har lyckats att få både Ossie, Tito och Papa Riley att söka efter det som är viktigt för dem. Att känna ett starkt behov av något som en gång fanns. Vad är det hästen måste göra nu? Hur skall den kunna hålla längtan och drömmarna vid liv när pengarna till mat nästan tagit slut?

Skogen

Studiekassetten avsnitt 4

Plötsligt gör hästen inte längre som vi vill. Vi längtar hem. Vi fryser. Äventyret verkar inte lockande längre. Men hästen lyssnar inte. Den sätter av i galopp mot den gröna skogen. I trädens djupa dunkel gömmer vi oss. Vad vill egentligen alla dem som förföljer oss? Helikoptrarna sveper över trädkropparna alldeles intill. Hundarna spårar och gläfsar men hästen lägger ut villospår. Hästen söker upp det stora vattenfallet. Bakom de brusande vattenkaskaderna står vi medan ljudet av hundarnas skall dör bort.

* Hur kunde hästen känna till gömstället bakom vattenfallet? Varför har vi kommit hit? Varför var vi tvungna att fortsätta färden mot vår vilja?

* Vad skulle hända om Ossie och Tito återvände nu? Vad skulle förföljarna göra med dem? "Jag skall ta dem ifrån dig och ge dem ett riktigt hem" säger en av poliserna till Papa Reilly. Hur skulle det hemmet se ut? Vilket slags hem tror Ossie och Tito att de ska få komma till om de återvänder? Varför vill de ändå hem?

Graven

Hästen försvinner upp på sluttningen bakom vattenfallet. Den lämnar oss åt oss själva. Hur skall vi klara oss utan hästen i det vilda landskapet? När vi kravlat oss upp för sluttningen ser vi den igen. Den travar runt bland något som ser ut som ruinerna av ett hus. Hästen fnysar och ruskar med huvudet. Det är visst något speciellt som den vill att vi skall se. Plötsligt upptäcker vi gravstenen. Svart jord täcker inskriptionen. Vi böjer oss ned och tar försiktigt bort jorden för att kunna läsa. Vem är det som vilar här?

* Vilka känslor är det som möter oss på den här platsen? Vilken sorg är det som vi måste möta för att kunna gå vidare? Vilken insikt ger oss inskriptionen på gravstenen?

* Vad känner Ossie inför det som han nu får reda på? Hur beskriver Ossie sin saknad när han förstår att han aldrig sett sin mamma?

* Hur kan Tito hjälpa Ossie med den sorg som han känner när han äntligen förstår? Vad känner Tito vid graven? Hur har det varit för Tito att bära på hemligheten så länge?

* Pappa Riley kommer också till graven. Som en magnet dras han till gravstenen. "Varför för hästen mig till alla de gamla ställena?" frågar han morfar. "Det kan inte skada", säger morfar. Vad menar morfar med det?

* Varför vill hästen att barnen och deras pappa ska återuppleva sorgen vid graven? "Är det en snäll eller elak häst?" frågar Papa Riley. Vad svarar morfar på det?

Havet

Studiekassett avsnitt 5

Vågorna vräker sig mot stranden. Det stormar och snön viner i luften. Det kringliggande landskapet är vitpudrat. Vid klippranden mot havet stannar hästen, men den förföljande helikoptern får hästen att fly ner mot stranden och vågorna. På stranden står folk och väntar. Är vi lurade? Skall de ändå lyckas med att fånga oss? Vi vill inte tillbaka. Inte till huset vi kom ifrån. Vi vill inte återvända till staden. Hästen stannar inte, utan rusar ut i havet.

* Vad är det vi möter på stranden? Vad händer med det som vi var så rädda för? Vad får vi för löften? Varför fortsätter hästen ner i havet?

* Varför är Ossie rädd för att möta Papa Riley? "Låt dem inte ta Tirnanog", säger Ossie. "Låt dem inte ta oss". Ossie vill inte släppa hästen. Varför?

* Vad händer med Ossie i havet? Vad är det han ser? Vad är det som får Ossie att börja andas igen?

* Hästen försvinner i det hav som den kom ifrån. Där nere i djupet kan den ge Ossie det som han behövde. Sedan Ossie återfötts på stranden försvinner den. Vart tar hästen vägen?

* "Är vi vägfarande cowboys eller indianer?", frågar Tito. "Alla har en vägfarande i sig, men det är få av oss som vet vart vi är på väg", svarar Papa Reilly. Vad menar han? Vad har vi lärt oss av resan?

Om filmskaparna

Manuskriptet till filmen Hästen från havet har skrivits av Jim Sheridan, mest känd för de filmer han själv regisserat. 1990 debuterade Sheridan som regissör med filmen Min vänstra fot (My Left Foot) där Daniel Day-Lewis porträtterade den irländske författaren Christy Brown som på grund av en

cp-skada endast kan kommunicera via vänster fot, den enda del av kroppen han kan kontrollera. Sheridan har också regisserat filmen Det gröna fältet (The Field, 1990) en skildring av rivalitet och maktkamp bland fattiga bönder på Irland under 1930-talet.

För regin till Hästen från havet svarar Mike Newell, som fick sitt genombrott med filmen En dans i mörker (Dance With a Stranger, 1984). Newell har även regisserat filmer som Mumiens förbannelse (The Awakening, 1980), En förtrollad april (Enchanted April, 1992) samt den amerikanska barn- och familjefilmen Den tysta rösten (Amazing Grace and Chuck/Silent Voice, 1987).

Produktionsuppgifter

Irland 1991. Into the West
Manus: Jim Sheridan
Regi: Mike Newell
Foto: Thomas Sigel
Klippning: Peter Boyle
Musik: Patrick Doyle

I rollerna

Pappa Riley - Gabriel Byrne
Kathleen - Ellen Barkin
Ossie Riley - Ciarán Fitzgerald
Tito Riley - Ruadhri Conroy
Morfar Ward - David Kelly
Tracker - Johnny Murphy
Barreller - Colm Meaney

Tekniska uppgifter

Speltid: 101 min
Format: Vidfilm
Ljudsystem: Dolby Stereo
Censur: Tillåten från 11 år
Svensk premiär: 06.08.1993

Distribution

Classic Film, Terrängvägen 49, 129 48 Hägersten
Tel: 08-97 71 11, Fax: 08-97 71 11

Filmhandledningar ges ut av Svenska Filminstitutet, Film & Publik, Box 27 126, 102 52 Stockholm.
De publiceras i tidskriften Zoom. Filmhandledningar kan beställas mot porto- och exp.avgift.
Till vissa filmhandledningar finns en studiekassett med utdrag ur filmen (150 kr inkl moms + porto).
www.sfi.se/skolbio